

Тому, незважаючи на плідні дискусії в літературі щодо доцільності існування такої окремої мети інвестиційної діяльності, все ж таки в чинному інвестиційному законодавстві правильно визначено досягнення соціального ефекту як самостійної мети здійснення інвестицій. Тільки слід уточнити, що це суспільний, а не особистий соціальний ефект.

- ¹ Виноградова Г. Іноземне позикове інвестування в Україні: стан і перспективи розвитку законодавчого регулювання // Право України. - 2000. - №1. - С.69.
- ² Сімсон О. Є. Правові особливості договорів інвестиційного характеру / Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.03 – Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого, Харків, 2001. – С.8.
- ³ Шемшученко Ю. С. Іноземні інвестиції і гарантії держави // Урядовий кур'єр. – 1999. – 30 січня. - №18. – С.4.
- ⁴ Інвестиційна діяльність і приватизація. / О. Д. Рябченко, Г. Г. Тарасенко, П. В. Цибань, О. М. Чаленко. – Х.: Основа, 1999. – С. 5.
- ⁵ Омельченко А. В. Інвестиційне право: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 1999. – С.13.
- ⁶ Виноградова Г. Іноземне позикове інвестування в Україні: стан і перспективи розвитку законодавчого регулювання // Право України. - 2000. - №1. - С.69.
- ⁷ Dictionary of Law. Second edition. Peter Collin Publishing Ltd, 1993. – P.128.
- ⁸ Фам Ши Чунг Правове регулювання іностраних інвестицій во Вьетнаме / Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.03 – Киевський університет ім. Т. Шевченка, Київ, 1992. – С.14.
- ⁹ Сьогодні інвестиції – завтра робочі місця / За повідомленнями інформбюро "Принцип" // Урядовий кур'єр. – 2000. - 16 травня. - №86. – С.5.
- ¹⁰ Створено Український фонд соціальних інвестицій // Закон і бізнес. – 2000. - 13 – 19 травня. - №20(442). – С.1; Герейло В. Фонд соціальних інвестицій // Урядовий кур'єр. – 2000. – 13 травня. - №85. – С.10.

Ж. Чорна,
*аспірант Львівського національного
університету імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕПОВНОЛІТНІХ В МАЙНОВИХ ВІДНОСИНАХ

Протягом життя кожна людина вступає в безліч суспільних відносин і так чи інакше вносить у них частку своєї індивідуальності. Але і в своїй діяльності, і в поведінці та чи інша особа не може не рахуватися з уже існуючими, виробленими в суспільстві соціальними нормами, до яких належать і правові норми. Суспільство з допомогою цих норм регламентує становище особи в суспільстві, а також її взаємовідносини з суспільством. Існує певний правовий статус особи, закріплений в правових нормах, основою якого є конституційні норми. Він так само визначає становище неповнолітнього, як і будь – якого іншого громадянина нашої держави.

Правове становище особи характеризується не тільки можливістю мати певний обсяг прав і обов'язків, але й можливістю здійснювати ці права і відповідати за виконання обов'язків у конкретних правовідносинах. Щодо цього правове становище неповнолітніх відзначається певними особливостями, бо деякі права і обов'язки вони не можуть здійснювати самостійно або у здійсненні їх самостійні відносно.

Слід відмітити ще одну особливість правового становища неповнолітніх – обсяг їх прав та обов'язків змінюється в залежності від віку. Ми зустрічаємося з кількома такими рубежами – 14, 15, 16, 17 і, нарешті, 18 років – вік повноліття.

"Постійною якістю громадян, як передумовою їх участі в різних правовідносинах, є правоздатність або надана законом загальна можливість (право) особи мати конкретні права і обов'язки в різних правовідносинах", - відзначає Б.В. Пхаладзе.¹ Цивільна правоздатність виникає з моменту народження громадянина. Зміст її полягає в здатності мати майно в особистій власності, мати право користуватися житловими приміщеннями та іншим майном, право на спадкування і заповіт майна, вибір роду занять і місця проживання та інші права. Отже, весь обсяг прав, що становить зміст цивільної правоздатності, повністю стосується неповнолітніх. Проте здійснювати ці права власними силами неповнолітні або зовсім не можуть, або можуть після досягнення певного віку, або можуть, але з певними обмеженнями, під контролем батьків або опікунів (піклувальників).

Особа опікуна (такими, насамперед, є батьки неповнолітнього) має вагомe значення у здійсненні неповнолітніми їх прав, бо до 15 років вони визначаються здатними вчиняти самостійно лише дрібні побутові угоди – купувати в магазинах їжу, канцприладдя. Здатність громадянина своїми діями набувати цивільних прав і створювати для себе цивільні обов'язки – дієздатність – настає в повному обсязі лише після досягнення особами 18- річного віку. Тому діяльність опікунів або (з 15 років) піклувальників по здобуттю прав і прийняттю обов'язків від імені неповнолітнього фактично є тим фактором, що суттєво впливає на здійснення належної неповнолітнім цивільної правоздатності, на те, яким реально є становище неповнолітніх у суспільстві завдяки участі у конкретних правовідносинах.

Необхідність батьківського (чи осіб, що замінюють батьків) піклування і опіки до досягнення дітьми повноліття обумовлює певну обмеженість неповнолітніх в розпорядженні належними їм правами, оскільки здійснення значної кількості таких прав і обов'язків перекладається на батьків.

Проте обмеження в здійсненні своїх прав ще не означає обмеження цивільної правоздатності неповнолітніх, бо в Кодексі законів про шлюб та сім'ю УРСР (ст. 61) вказується, що батьківські права не можуть здійснюватися в суперечності з інтересами дітей. Основною метою при цьому є допомога неповнолітнім у належному здійсненні їх прав, а не передача частини правоздатності дітей батькам. Ця обставина дуже істотна. Вона визначає сутність відносин, що складаються в суспільстві між неповнолітніми і батьками, та напрямок їх розвитку, який відбиває зростання з віком все більшої самостійності неповнолітніх і поступове зникнення у них потреби у допомозі батьків.

Такою повинна бути і орієнтація дальшого розвитку законодавства щодо неповнолітніх, і спрямування тенденцій соціального розвитку їх особистості.

Розвиток суспільних відносин вимагає більш активного втручання неповнолітніх у життя суспільства та їх участі у цих відносинах. Так, неповнолітні, що працюють, мають можливість самостійно купувати товари в кредит.

Питання розширення обсягу дієздатності стосується головним чином участі неповнолітніх у цивільних правовідносинах, бо в інших випадках моменти настання правоздатності і дієздатності збігаються, і якщо немає правоздатності, то відсутня і дієздатність. Так, зокрема, виникнення трудової правоздатності неможливе без визнання за неповнолітніми одночасно і здатності власними діями набувати трудових прав, брати на себе певні обов'язки.²

Отже, можна сказати, що комплекс належних неповнолітнім прав надійно охороняється за допомогою правових норм.

Проте слід відмітити, що в даний час виникла необхідність певної зміни правового становища неповнолітніх з урахуванням тих соціально – економічних зрушень, що намітилися в останні 10 – 15 років. Неповнолітні останніх десятиліть значно

відрізняються від неповнолітніх попередніх поколінь за своїм фізичним і духовним розвитком. "Якщо в 30-ті роки закінчення 10 класів до певної міри, можливо, і збігалося із закінченням отрочества і початком юнацтва, - відзначає педагог Ю. Піхело, - то тепер юність скоріше всього починається ще до закінчення середньої школи..."

Таке більш раннє формування і становлення особистості неповнолітнього повинно, безумовно, позначитися на його правовому становищі. Відповідно мають змінитись і тенденції розвитку законодавства в напрямку визначення більшої самостійності неповнолітніх у всіх правовідносинах, зокрема, підвищитись вимоги до неповнолітніх щодо відповідності їх поведінки соціальним нормам і їх відповідальності за протиправні вчинки.

Література

1. *Кодекс про шлюб і сім'ю Української ССР від 1 січня 1970р. Із змінами та доповненнями станом на 1 червня 1996р. // ВВР України, 1996. №7.*
2. *Барило Т.С., Шевченко Я.М. Радянський закон про відповідальність неповнолітніх. К., Наукова думка., 1972. – 100с.*
3. *Піхело Ю. Де "пори́г" дорослості. – "Комсомольська правда" від 20 січня 1971р.*
4. *Пхаладзе Б.В. Співвідношення правоздатності і основних прав радянських громадян. Автореферат кандидатської дисертації. М., 1969. – 22с.*

¹ Пхаладзе Б.В. Співвідношення правоздатності і основних прав радянських громадян. Автореферат кандидатської дисертації. - М., 1969, - С. 7.

² Шевченко Я.М., Барило Т.С. Радянський закон про відповідальність неповнолітніх. - К.: Наукова думка., 1972. – С. 9.

³ Піхело Ю. Де "пори́г" дорослості // Комсомольська правда. – 1971. – 20 січня

Г. Чурпіта,

*ад'юнкт Національної академії внутрішніх справ
України, м. Київ*

МАЙНОВІ ПРАВА АВТОРА ТВОРУ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Інститут авторського права є одним з найбільш важливих інститутів цивільно-правової науки. Охороняючи духовні цінності нашого народу, він створює правові підстави регулювання суспільних відносин, які виникають в процесі творчої діяльності людей. Твори літератури, науки та мистецтва - ось загальний перелік об'єктів його охорони; більш детально він розглянутий у ст. 8 Закону України про авторське право та суміжні права від 23 грудня 1993 року в редакції від 14 липня 2001 року (далі Закон).

Серед об'єктів цивільно-правової охорони особливе місце належить творам образотворчого мистецтва, особливою останнім є те, що для них не існує "мовного бар'єру" – вони однаково зрозумілі всім людям, які говорять на різних мовах.

Отже, інститут авторського права виступає важливим фактором, який сприяє найбільш повному та всебічному розвитку образотворчого мистецтва, бо складається з сукупності правових норм, які забезпечують регулювання суспільних відносин, що виникають в процесі створення, використання та охорони творів літератури, науки та мистецтва.

Для забезпечення найбільш успішного розвитку творчої діяльності в Україні авторське право закріплює за авторами творів образотворчого мистецтва, як і за будь-якими іншими суб'єктами авторського права, ряд повноважень. Їх вичерпний перелік надається у ст.ст. 14, 15 Закону. Умовно авторські права поділяються на дві групи: особисті немайнові права та майнові права автора.

Перелік майнових прав автора надається у ст.14 Закону :

1. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

- а) виключне право на використання твору;
- б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами;

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями статті 31 Закону, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

2. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір в будь-якій формі і будь-яким способом. Закон надає дефініцію поняття "виключне право" – це майнове право особи, яка має щодо твору, виконання, постановки, передачі організації мовлення, фонограми чи відеограми авторське право і (або) суміжні права, на використання цих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав лише нею і на видачу лише цією особою дозволу чи заборону їх використання іншим особам у межах строку, встановленого Законом. Отже, автор твору образотворчого мистецтва може використовувати свій твір будь-яким способом: для власної естетичної насолоди, продавати, дарувати, перероблювати тощо.

3. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти чи забороняти:

1) відтворення творів – тобто виготовлення одного або більше примірників твору або фонограми в будь-якій матеріальній формі, в тому числі у звуко- і відеозапису, а також запис твору або фонограми для тимчасового або постійного зберігання в електронній (включаючи цифрову), оптичній або іншій формі, яку читає машина. Примірник – це результат будь-якого відтворення твору. Щодо творів образотворчого мистецтва, то тут є певні особливості: конкретний зовнішній вираз твору образотворчого мистецтва знаходить у вигляді такого матеріального предмету зовнішнього світу, який володіє самостійною цінністю, тобто відтворення творів образотворчого мистецтва може полягати у створенні, наприклад, репродукції картин художника, так як надати право іншій особі відтворити картину неможливо;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів.

Публічне виконання – це подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організації мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та в інший спосіб як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв та процесів (за винятком передачі в ефір та по проводах) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той же час або в різних місцях і в різний час. Так, публічне виконання творів образотворчого мистецтва може полягати, наприклад, у демонстрації картини художника у музеї, на виставці тощо.

Публічне сповіщення (доведення до загального відома) – це передача за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо), у тому числі з використанням